

To barns flukt under andre verdenskrig

Siegmund og Karl Peters historie

Nazistene kom til makten i Tyskland i 1933 og satte i gang forfølgelse av jøder. Året 1938 gjorde nazistene Østerrike og områder i Tsjekkoslovakia om til en del av det tyske riket. Da dette skjedde forsøkte jødiske familier i Østerrike og Tsjekkoslovakia å redde egne barn og foreldreløse ved å sende dem til land som ikke var okkupert. Sommeren 1938 kom 21 jødiske barn i alderen 7-9 år fra Østerrike til Norge, og litt senere kom det 37 barn i alderen 6-13 år fra Tsjekkoslovakia. Begge tiltakene ble organisert av den norske organisasjonen Nansenhjelpen. 14 barn ble plassert på det jødiske barnehjemmet i Holbergsgate i Oslo, alle unntatt én kom fra Østerrike.

Ikke alle var begeistret for at de jødiske barna kom til Norge. Carl Platou i Justisdepartementet var bekymret for at barna ville bli en byrde for den norske stat. Dermed var det vanskeligere for jødiske flyktninger enn andre politiske flyktninger å få oppholdstillatelse i Norge. Stortingspresident C.J. Hambro reagerte på den strenge innvandringspolitikken. På Stortingets talerstol to år før invasjonen av Norge, sa han: «Jeg tror ikke det er noen stat i Europa som har gjort så lite i arbeidet for landflyktige som Norge har gjort».

Etter at Nazi-Tyskland invaderte Norge 9. april 1940, var Norge ikke lenger trygt for jødene. I 1942 ga det nazistiske styret i Norge beskjed om at alle

jøder i landet skulle arresteres. Arrestasjonene ble utført av norske politifolk og nazister. I alt 772 norske jøder ble sendt ut av landet, de aller fleste til utryddelsesleiren Auschwitz-

Birkenau. Kun 34 av disse overlevde Holocaust.

Siegmund Korn

Et av barna som kom til Norge i 1938, var ni år gamle Siegmund

Siegmund Korn (nr. 2 fra venstre) sammen med tre av de andre barna fra det jødiske barnehjemmet. Foto: Privat.

Siegmund Korn fotografert i 2012. Foto: Privat.

Korn. Han ankom Oslo sammen med sin tvillingbror Norbert og flyttet inn på det jødiske barnehjemmet. Natt til 26. november 1942 ble Siegmund vekket av bestyrerinnen på barnehjemmet, Nina Hasvold. Hun fortalte Siegmund at «Dette er enda mer alvorlig enn 9. april».

Tidligere på kvelden hadde en ukjent mann banket på

døren til motstandskvinnen Sigrid Helliesen Lund med følgende beskjed: «Ja, det skal nok være fest i kveld igjen, og denne gangen skal vi hente de små pakkene». For Sigrid var koden klar: denne gangen skal

barna arresteres. Hun hastet til barnehjemmet for å gi beskjed om hva som var i ferd med å skje. Etter at barna hadde ligget i dekning ble de hentet av en bil som førte dem til grensen til Sverige ved Kongsvinger.

Ferden fortsatte videre gjennom skogen. Siegmund spurte grenselosen om de ikke kunne ta en pause etter at de har passert grensen til Sverige. Losen fortalte at det var for farlig, fordi tyskerne tidligere hadde fulgt flyktninger over grensen til Sverige og skutt etter dem. Etter at mørket hadde senket seg, nådde følget frem til de svenske grensevaktene.

Barnehjemsbarna i Gøteborg, etter flukten. Foto: Privat.

Siegmund fikk boller og kakao før de ble transportert videre innover i Sverige. Første stopp var et sykehus i en liten by. Der blir de undersøkt av leger. En kveld kom et følge av sykepleiere med lys på hodene

som spilte gitar og serverte kaker. «Jeg trodde det var engler og at vi var kommet til himmelen», forteller Siegmund. I februar 1943 flytter Siegmund og de andre barna inn på Engabo, et gammelt trehus som var eid av den jødiske menigheten i Göteborg.

I Sverige følte de seg trygge. Siegmund brydde seg ikke lenger om å skjule det mørke håret sitt. Barna skjøv verdenskrigen til side og fant frem det hjemmelagde Monopol-spillet. De landet på Pilestredet og Ullevål Hageby. Siegmund kjøpte Parkveien. Spillet holdt minnene om Oslo levende. Siegmund følte seg norsk. Han og de andre barna feiret 17. mai med tog og flagg, som norsk flyktning i Sverige. Etter at krigen var over kom umiddelbart diskusjonen om Siegmund og de andre barna var å betrakte som nordmenn. De fikk raskt beskjed om at de jødiske barna var statsløse og ikke burde gjøre seg noen forhåpninger om å bli Norge. Likevel var det Norge som lokket. Selv om Siegmund ble tilbudt arbeide i Sverige bestemte han seg for å reise tilbake. Også de andre barnehjemsbarna ønsket seg tilbake til Norge – det var hjem for dem nå.

Den 19. september 1945 ruslet Siegmund og barna igjen oppover Karl Johansgate. Alle

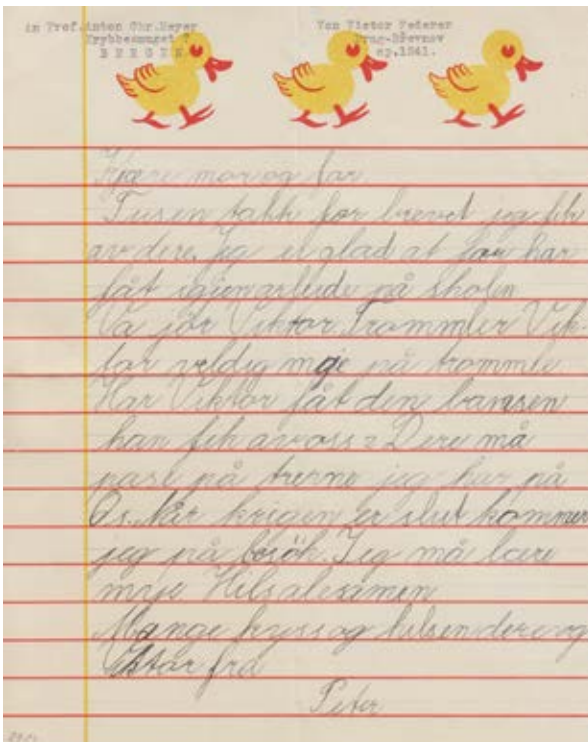
*Karl Peter Federer i Praha 1941.
Foto: HL-senteret.*

hadde overlevende slektninger et eller annet sted i verden. Siegmunds familie hadde klart å komme seg over til Italia. Etter at foreldrene ankom Oslo forteller Siegmund at han og broren ikke kjente dem igjen. Da de forlot Østerrike i 1939 var de ni år. Nå var de 17. Foreldrene flyttet til Palestina. Brødrene ble tilbudt å

komme i arbeid hos faren. Begge takket nei. Siegmund bosatte seg i Oslo, giftet seg og fikk to barn.

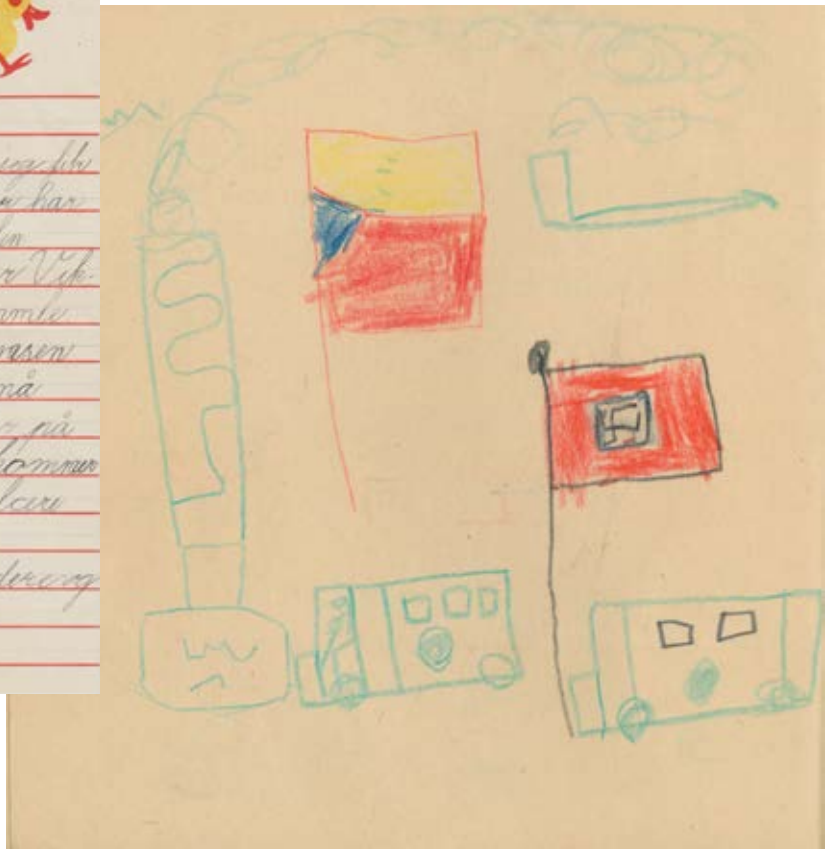
Karl Peter Federer

Et av de andre barna som ankom Oslo i oktober 1939, var den da 7 år gamle gutten Karl Peter Federer. Karl Peter ble

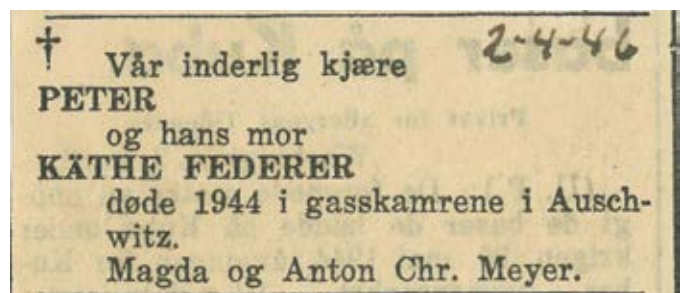

Brev sendt 1941 fra Karl Peter til sin norske vertsfamilie: "Kjære mor og far. Tusen takk for brevet jeg fikk av dere. Jeg er glad at far har fått igjen arbeidet på skolen. Hva gjør Viktor? Trommer han veldig på trommene? Har Viktor fått den bamsen han fikk av oss? Dere må passe på henne jeg har på Os. Når krigen er slutt kommer jeg på besøk. Jeg må lære mye. Hils alle sammen. Mange kyss og hilsener til dere og Viktor fra Peter"

Peter og hans mor Käthes dødsannonse innsendt av Magda og Anton Chr. Meyer i april 1946.

Tegning fra Karl Peters tegnebok i 1940, fra oppholdet i Norge.

født i Praha den 18. juni 1932, og ble sendt til Norge med Nansenhjelpen av foreldrene sine. Mens de fleste av barna ble plassert i pleie- og barnehjem i Oslo-området, gikk turen for Karl Peter og åtte andre barn videre til Bergen. Karl Peter kom til det unge paret Magda Stoltz Meyer og Anton Christian Meyer. Han fant seg til rette hos sin nye

familie, og begynte i 1. klasse på Krohnengen skole i løpet av vinteren.

Etter okkupasjonen av Norge ba flere av de tsjekkiske foreldrene om at deres barn skulle sendes tilbake til hjemlandet. De så ikke lenger noen grunn til å være atskilt fra sine barn da

også Norge var blitt en del av det nazistisk-okkuperte Europa. Karl Peters foreldre var blant dem som ba om at sønnen ble sendt hjem til Praha, og i februar/mars 1941 reiste han fra Bergen.

I et drøyt år etter at Karl Peter kom tilbake til Praha, opprettholdt han og foreldrene likevel hyppig

kontakt med den bergenske pleiefamilien. Mens Karl Peter var i Norge hadde han lært seg å skrive norsk, og i den første tiden etter at han kom tilbake til Praha skrev

han flere brevkort med hilsener til familien Meyer på norsk. I løpet av høsten 1942 ble familien Federer sendt til konsentrasjonsleiren Theresienstadt. Høsten 1944

ble de deportert til Auschwitz-Birkenau, der Karl Peter og moren ble ført direkte til gasskamrene. Faren var den eneste i familien som overlevde.

Oppgaver

- 1) Les teksten til Siegmund og Karl Peter, og studér bildene.
- 2) Karl Peter har tegnet sitt inntrykk av krig. Hva skjer på bildet, og hvordan tror du Karl Peter oppfattet krig?
- 3) Les brevet som Karl Peter sendte fra Praha til sin pleiefamilie i Bergen. Sammenlign dette med uttalelsen fra Carl Platou i Justisdepartementet og C.J. Hambros uttalelse fra 1939. Hvordan tror dere de jødiske barna ble mottatt i Norge?
- 4) Nazistene forfulgte jøder i Europa og i Norge. Både Siegmund og Karl Peter ble forsøkt hentet i sine hjem. Hvorfor ble selv barn forfulgt og forsøkt drept under andre verdenskrig?
- 5) Siegmund og Karl Peter måtte flykte fra sitt hjem og sin familie. Kan du finne eksempler på at barn må flykte i dag? Hvorfor må barn i dag forlate sitt hjemsted?

